

Występowanie *Potentilla inclinata* (Rosaceae) w środkowej Polsce

JEREMI KOŁODZIEJEK

KOŁODZIEJEK, J. 2010. Occurrence of *Potentilla inclinata* (Rosaceae) in Central Poland. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 17(2): 261–264. Kraków. PL ISSN 1640-629X.

ABSTRACT: *Potentilla inclinata* Vill. is a rare plant in the flora of Poland, and its greatest concentration can be found in the Sudety Foreland (Przedgórze Sudeckie) and Silesian Lowland (Nizina Śląska). The occurrence of *P. inclinata* in Central Poland has been studied and the current list of its localities is given.

KEY WORDS: *Potentilla inclinata*, new locality, distribution, Central Poland

J. Kołodziejek, Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin, Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, PL-90-237 Łódź, Polska; e-mail: kolo@biol.uni.lodz.pl

WSTĘP

Gatunek *Potentilla inclinata* Vill. (pięciornik siwy) należy do rodziny *Rosaceae*. Według systemu WOLFA (1908), *P. inclinata* należy do sekcji *P. Argenteae* Th. Wolf. Synonimem najpowszechniej spotykanym w literaturze botanicznej jest *Potentilla canescens* Besser (WOLF 1908; JUZEPCZUK 1941; SZAFER i in. 1953; SZAFER & PAWŁOWSKI 1955; MIREK i in. 2002).

Potentilla inclinata to roślina wieloletnia, o łodydze prosto wzniesionej lub w dole podnoszącej się, z dużym rozpierzchłym kwiatostanem. Osiąga niekiedy 40 cm wysokości. Liście odziomkowe i dolne łodygowe 5(–7)-listkowe, górne łodygowe 3–5-listkowe, krótkoogonkowe lub prawie siedzące. Listki o brzegu płaskim, z każdej strony z 5–7(–9) ząbkami. Spód liści biało lub szarokutnerowaty z licznymi prostymi włoskami. Szyjka słupka flaszeczkowata, tj. przy nasadzie najgrubsza, ku górze stopniowo cieniejąca, u podstawy bez wyrostków. Orzeszki pomarszczone z delikatną listewką grzbietową. Porasta suche łąki, nieużytki, stopy, pobocza dróg i skarp. Kwitnie od maja do lipca (WOLF 1908; SZAFER & PAWŁOWSKI 1955).

Gatunek ten znajduje się na „czerwonej liście” roślin zagrożonych w Polsce w randze gatunków rzadkich, potencjalnie zagrożonych – kategoria R (ZARZYCKI & SZELĄG 2006).

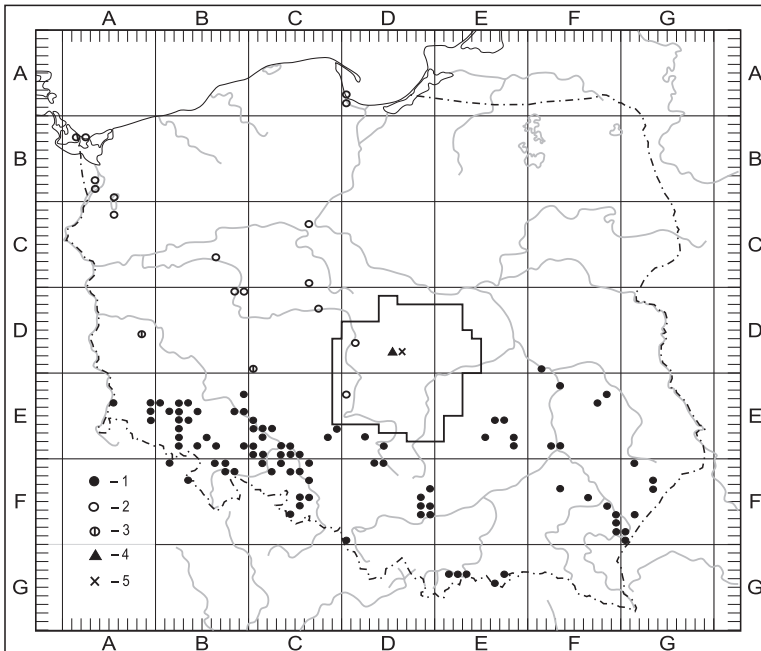
ROZMIESZCZENIE

Ogólne

Potentilla inclinata jest euro-syberyjskim gatunkiem. Główny obszar występowania obejmuje Syberię (Nowosybirsk, Omsk, Tomsk), Ukrainę, Kaukaz, Azję Środkową (Kazachstan, Kirgistan, Chiny), basen Morza Śródziemnego, Europę Środkową i Azję Mniejszą (Armenia, Gruzja, Dagestan) (JUZEPCZUK 1941; GASULEAC 1956; BALL i in. 1968; HESS i in. 1977; GUINOCHET & DE VILMORIN 1984; GOLLIAŠOVÁ 1992; SOJÁK 1995; KAMELIN 2001; GERSTBERGER 2002; KURTTTO i in. 2004). W Estonii i na Łotwie jest gatunkiem obcym, który przywędrował prawdopodobnie w połowie dwudziestego stulecia (LEHT 1997).

Rozmieszczenie w Polsce

Ogólne dane o jego występowaniu znajdują się w opracowaniach SZAFERA i in. (1953), SZAFERA i PAWŁOWSKIEGO (1955) oraz RUTKOWSKIEGO (1998). Mapę rozmieszczenia *Potentilla inclinata* w Polsce opublikowali ZAJĄC i ZAJĄC (2001). Jak dotąd, z terenu Polski znanych jest niewiele ponad 100 stanowisk tego gatunku. Największa ich liczba znajduje się na Przedgórzu Sudeckim, Nizinie Śląskiej i Nizinie Śląsko-Łużyckiej. Oderwane stanowiska

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk *Potentilla inclinata* Vill. w Polsce (wg ZAJĄC & ZAJĄC 2001, zmienione i uzupełnione). 1 – niezróżnicowane stanowisko, 2 – stanowisko synantropijne, 3 – stanowisko wątpliwe, 4 – nowe stanowisko synantropijne, 5 – stanowisko zanikłe

Fig. 1. Distribution of *Potentilla inclinata* Vill. in Poland (after ZAJĄC & ZAJĄC 2001, modified and supplemented). 1 – undiversified locality, 2 – synanthropic locality, 3 – uncertain locality, 4 – new synanthropic locality, 5 – extinct locality

gatunku spotyka się na Wyżynie Woźnicko-Wieluńskiej, Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, Wyżynie Kieleckiej, Nizinie Środkowomazowieckiej, Wyżynie Lubelskiej, Rostoczu, w Kotlinie Sandomierskiej i w Beskidach Zachodnich. W środkowej i północnej części niżu (Pojezierze Wielkopolskie, Pobrzeże Szczecińskie i Pobrzeże Gdańskie) jest tylko zawleczony lub zdziczały (Ryc. 1) (SZAFER & PAWŁOWSKI 1955; ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

W Polsce środkowej pierwsze stanowisko *Potentilla inclinata* podał z obszaru Łodzi Sowa w 1959 r. Stanowisko to udokumentowane zostało okazem zielnikowym (Łódź-Radiostacja, leg. R. Sowa 1959, zielnik LOD, kwadrat ATPOL DD76). Obecnie wspomniane stanowisko ma już charakter historyczny. W latach 80. XX w. *P. inclinata* notowana była na stanowiskach położonych w granicach byłego województwa sieradzkiego – w okolicach Pęczniewa (DD61) i Konopnicy (DE20) (Ryc. 1). Stanowiska te udokumentowane zostały okazami zielnikowymi (zielnik LOD). W dotychczasowych opracowaniach i mapach rozmieszczenia badanego gatunku na obszarze Polski środkowej, żadne z przedstawionych wyżej danych nie były uwzględnione (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; WITOSŁAWSKI 2006).

Nowe stanowisko *Potentilla inclinata* odnaleziono w czerwcu 2009 r. przy ulicy Okopowej – kwadrat ATPOL DD75 (Ryc. 1). W 2009 r. populacja składała się z 8 osobników zajmujących powierzchnię 4 m². W płacie z udziałem *P. inclinata* zauważalny był duży udział roślin ruderalnych (z klas *Artemisietea* i *Agropyreteae*), co jest wynikiem bliskości dróg i licznie występujących tu odłogów opanowanych przez roślinność ruderalną. Skład florystyczny płatu z udziałem *P. inclinata* przedstawia zdjęcie fitosocjologiczne.

Zdj. Data: 18.6.2009 r.; powierzchnia: 9 m²; pokrycie warstwy zielnej: 90 %; ChCL. *Artemisietea*: *Artemisia vulgaris* 1, *Arctium tomentosum* 1, *Cirsium arvense* +, *Leonurus cardiaca* +, *Oenothera biennis* +, *Picris hieracioides* +, *Rubus caesius* +, *Urtica dioica* +. ChCl.: *Agropyreteae intermedio-repentis*: *Elymus repens* 1, *Cerastium arvense* 1, *Convolvulus arvensis* 1, *Equisetum arvense* +, *Anthemis tinctoria* +, *Saponaria officinalis* +, *Tussilago farfara* +; inne: *Poa pratensis* 1, *Achillea millefolium* +, *Arrhenatherum elatius* +, *Plantago media* +, *Poa annua* +, *Stellaria media* +, *Trifolium pratense* +.

Ze względu na niewielką liczebność populacji oraz położenie (pobocze drogi przy chodniku), stanowisko to należy uznać za silnie zagrożone. Warto zatem objąć go monitoringiem.

Podziękowania. Praca została wykonana w ramach grantu nr N 305073134.

LITERATURA

- BALL P. W., PAWŁOWSKI B. & WALTERS S. M. 1968. *Potentilla* L. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora Europaea* 2, s. 36–47. Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- GASULEAC M. 1956. *Potentilla* L. – W: T. SĂVULESCU (red.), *Flora Republicii Populare Romine* 4, s. 596–660. Editura Academiei Republicii Populare Romine, București.
- GERSTBERGER P. 2002. *Potentilla* L. – W: H. E. WEBER (red.), *Gustav Hegi Illustrierte Flora von Mitteleuropa* 4(2C), s. 109–205. Parey Buchverlag, Berlin.
- GOLLIŠOVÁ K. 1992. *Potentilla* L. – W: J. FUTÁK (red.), *Flora Slovenska* 4(3), s. 143–241. Veda, Bratislava.
- GUINOCHE M. & DE VILMORIN R. 1984. *Flore de France* 5, s. 1625–1686. Editions du C.N.R.S., Paris.

- HESS H. E., LANDOLT E. & HIRZEL L. 1977. Flora der Schweiz und angrenzender Gebiete **2**(2). s. 956. Birkhäuser-Verlag, Basel.
- JUZEP CZUK S. V. 1941. *Potentilla* L. – W: B. K. SHISHKIN & S. V. JUZEP CZUK (red.), Flora URSS **10**, s. 78–223. Acad. Sci. URSS. Mosqua, Leningrad.
- KAMELIN R. V. 2001. *Potentilla*. – W: N. N. TZVELEV (red.), Flora Europae orientalis (Flora Vostochnoy Evropy) **10**, s. 394–452. Sankt Petersburg.
- KURTO A., LAMPINEN R. & JUNIKKA L. (red.) 2004. Atlas Florae Europaeae. Distribution of vascular plants in Europe **13**. s. 181–195. The Committee for Mapping the Flora of Europe & Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.
- LEHT M. 1997. Distribution and nomenclature problems of the Baltic species of the genus *Potentilla* L. – Bot. Lithuanica **1**: 15–27.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- RUTKOWSKI L. 1998. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. s. 812. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SOJÁK J. 1995. *Potentilla* L. – W: B. SLAVIK (red.), Flora of the Czech Republic **4**, s. 283–314. Academia, Praha.
- SZAFER W. & PAWŁOWSKI B. (red.) 1955. *Potentilla* L. – W: Flora polska **7**, s. 96–143. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- SZAFER W., KULCZYŃSKI S. & PAWŁOWSKI B. 1953. Rośliny polskie. s. xxxi + 1020. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- WITOSŁAWSKI P. 2006. Atlas of distribution of vascular plants in Łódź. s. 386. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- WOLF T. 1908. Monographie der Gattung *Potentilla* L. – Biblioth. Bot. **16**: 1–714.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.

SUMMARY

Potentilla inclinata Vill. is an Eurasian forest-steppe plant. It grows on dry meadows, fallow lands, in steppes, on roadsides and slopes. Its main distribution area lies in Siberia, Ukraine, Caucasia, Central Asia and the Mediterranean region, but it reaches also Central Europe and Asia Minor. In Estonia and Latvia it is an adventive, which probably immigrated in the middle of the 20th century; the first herbarium specimens being collected in the 1950s.

In Poland, there are known only about 100 localities of *Potentilla inclinata*. They are situated mainly in south Poland. This species has only several localities in central Poland. In June 2009, the author found a new locality of this species in Łódź (Fig. 1). *P. inclinata* grows in open and sunny places. The population of this species consisted of 8 of blooming specimens.

Przyjęto do druku: 14.09.2010 r.